

JAK MÁ MLUVIT V S TI LETECH?

MGR. MARTINA KOLMANOVÁ

www.martinakolmanova.cz

Jak má mluvit v pěti letech?

Aneb 5 důvodů, proč přijít na logopedii včas.

Mgr. Martina Kolmanová

Učím rodiče, jak projít krůček po krůčku vývojem řeči dětí tak, aby se vyhnuli zbytečnému klopýtnutí.

OBSAH:

1.	ÚVOD	4
2.	MŮJ PŘÍBĚH	7
3.	JAK PROBÍHÁ VÝVOJ ŘEČI A JAKÝ JE JEHO CÍL	12
4.	5 HLAVNÍCH DŮVODŮ, PROČ PŘIJÍT NA LOGOPEDII VČAS	14
5.	POTŘEBUJE PŘEDŠKOLÁK SPRÁVNĚ MLUVIT	21
6.	ZÁVĚR	29

***Prohlášení:** Tento materiál je informačním produktem. Jakékoliv šíření nebo poskytování třetím osobám bez souhlasu autorky je zakázáno a je porušením autorského zákona, které může být stíháno. Děkuji za pochopení a respektování tohoto sdělení. V případě, že o ebook mají zájem vaši přátelé, není nic jednoduššího než je odkázat přímo ke zdroji na www.martinakolmanova.mioweb.cz*

1. ÚVOD

Mnoho rodičů bedlivě sleduje vývoj řeči svého dítěte, těší se na první slůvka, utírá slzy dojetí, když dítě poprvé zavolá ta nejkouzelnější slova mami, tati. Rodiče se zároveň těší, jak si s ním budou časem povídat. Vždyť řeč je klíčem k dětské duši.

Čas běží a dítě najednou mluví, pojmenovává věci okolo sebe, skládá slova do řady, snaží se domluvit, vyjádřit své potřeby a touhy. Jeho řeč je čím dál složitější, ovládá velké množství slov, uchopuje gramatická pravidla.

Najednou je dítěti pět a rodič se nestačí divit, jak rychle ten čas utekl a že z miminka je už předškolák. Uvědomí si, že se brzy začne učit číst a psát, že bude ve škole známkové, hodnocené. Začnou přemýšlet jestli to zvládne, jestli je dobře připravené.

Blížící se školní docházka bývá pro mnohé rodiče první impluz, kdy si všimnou, že dítě ještě neumí správně vyslovovat.

Začnou přemýšlet, co s tím. Jestli je vůbec ten správný čas s tím něco dělat. Možná také osloví pediatra, poptají se známých jak to řešili oni.

Rodiče velmi často nevědí, hledají potřebné informace, aby se mohli rozhodnout. Mohou mít pocit, že to není s řečí jejich dítěte tak špatné. Věří, že to ještě dítě samo dožene. Chtějí mu dát čas. Nebo naopak cítí, že těch hlásek, které dítě neumí je nějak moc. Uvědomí si, že dítěti často cizí lidé nerozumí, že musí občas překládat, co dítě říká.

Možná to máte se svým dítětem podobně.

Pokud máte v hlavě stejné myšlenky, které jsem právě popsala a nebo máte prostě jen nejistotu, jestli je vše v pořádku je tento ebook právě pro vás.

Naučím vás, jak rozpoznat, jestli by vaše dítě mělo docházet na logopedii, aniž byste se museli ptát známých nebo hledat informace na internetu. Dostanete zde vše co potřebujete vědět, aby jste se mohli správně rozhodnout. Vy nejlépe znáte vaše dítě a vy nejlépe dokážete rozhodnout, co je pro něj v danou chvíli nejlepší.

Jen k tomu potřebujete mít ty správné informace. Základnu, o kterou se můžete opřít.

Tady je!

Cílem ebooku je ukázat rodičům, čeho by si měli ve vývoji řeči u pětiletého dítěte všimnout. Ukázat jim, kdy je nejvhodnější čas na zahájení logopedické péče a proč.

Ebook nelze považovat za náhradu logopedického vyšetření. Veškeré informace v něm obsažené jsou pouze vodítkem, které umožní rodičům učinit informované rozhodnutí.

V případě, že si po přečtení tohoto ebooku nebudete jisti, jednorázová logopedická konzultace je tím nejlepším řešením. Můžete se obrátit emailem na mě martina@kolman.cz nebo osobně na jakéhokoli logopeda ve vašem okolí.

Dříve než vám prozradím 5 důvodů, proč zajít s předškolákem na logopedii přečtěte si ještě můj příběh, moji cestu k cíli.

2.MŮJ PŘÍBĚH

Dnes jsem nadšená logopedka a miluji svou práci. Dokážu svým klientům efektivně pomoci. Užívám si každou terapii, protože je vždy jedinečná, obohacující. Troufnu si říct, že každé dítě, které ke mně přijde, je mým dalším učitelem. Děti jsou tak pestré, stejně jako jejich dovednosti. Nejvíc mě na mé práci baví to, jak mohu hledat příčiny a souvislosti, proč dítě nemluví, mluví chybně, nechce mluvit nebo nemůže. Velmi mě těší, když se mi podaří nabídnout efektivní postup, jak mu pomoci, ulevit rodině a přinést do života dítěte radost z komunikace.

DŘÍVE TO TAK ALE NEBYLO....

Moje cesta k mé profesi začala někde dávno v dětství. Jasně si pamatuji, jak moje sestra docházela na logopedii. Tenkrát jsem nevěděla, co si pod tímhle cizím slovem představit. Jen jsem sledovala sestru jak dokola říká slova a opakuje neustále jednu básničku. Všechny myši v šedé chýši mají šedé kožíšky. Moc ji to tenkrát nebavilo.

HLEDÁNÍ

O pár let později, když jsem už studovala na gymnáziu a měla možnost volby mého dalšího studia na vysoké škole, o logopedii jsem vůbec neuvažovala. Lákala mě medicína nebo pedagogika. Jen jsem se nějak nemohla rozhodnout.

O oboru logopedie jsem se dozvěděla od mé spolužačky, která ji chtěla jít studovat. A jelikož byly přijímací zkoušky z předmětů, které jsem měla moc ráda, tak jsem tam přihlášku poslala taky.

NÁHODA NEBO OSUD

I přesto, že jsem v den přijímacích zkoušek zapoměla občanku doma a jela jsem tam spíš jen na výlet a možná právě proto, že jsem neměla vůbec žádné nervy, jsem se tam dostala. Bylo nás takových deset, z neuvěřitelného počtu 650 uchazečů. V den přijímacích zkoušek jsem zkušební komisi musela upřímně říct, že jsem teda vůbec neplánovala tento obor studovat, takže důvod proč jsem tu, jim nesdělím. Pousmáli se a vzali mě.

HURÁ, NAŠLA JSEM CO MĚ BUDE BAVIT

O pár měsíců později ve školní lavici jsem ale zjistila, že to byla trefa do černého. Logopedie je totiž něco mezi. Je to krásný, velmi široký obor, který je na pomezí pedagogiky, medicíny i psychologie. Vyžaduje poměrně rozsáhlý přehled z těchto oborů, kreativní osobnost, trpělivost a lásku k dětem.

Takže se přiznám, že jsem jako studentka ve školní lavici hltala každé slovo z úst pedagogů a těšila se jak si to jednou ve své praxi užiju. Vymýšlela jsem jak to budu dělat jinak než jsem to znala od své sestry. Protože opakovat donekonečna slova z papíru a básničky bez pochopení jejich smyslu, by nebavilo ani mě jako terapeuta. Těšila jsem se, jak využiju lekce výtvarné výchovy, klavíru nebo kytary, radost z tvoření i kreativitu.

PO STUDIU

Moje začátky po vysoké škole nevedly přímo do ordinace. Připadala jsem si ještě mladá na to zavřít se a pracovat. Ještě jsem se pár let věnovala dalšímu oboru (studiu romštiny a romistiky a to proto, abych zjistila, co je to bilingvismus a jaké může přinášet výhody i nevýhody).

HODILI MĚ DO VODY AŽ PLAVU

Po necelých třech letech druhého studia jsem dostala nabídku pracovat v zařízení pro děti s kombinovanými poruchami, obzvláště s dětskou mozkovou obrnou a mentální retardací. To byla velká škola. Stejně jako mnozí další absolventi jsem sice teoreticky znala mnoho věcí, nicméně v praxi jsem zjistila, že je buď neumím správně použít nebo je někde chyba. Jak to, že na to děti s těžším postižením nereagují, nelepší se.

Kde je zakopaný pes?

NAŠLA JSEM CESTU

Plavala jsem ve vodě a snažila se najít cestu, jak dětem efektivně pomoci. Nakonec jsem usoudila, že nejlepšími učiteli budou samotné děti. Nechala jsem se jimi vést. Byla to skvělá škola. Děti mi velmi rychle ukazovaly cestu, jak jim pomoci, co je baví a co ne. Pochopila jsem, že nereagování a nespolupráce má často jedinou příčinu. Úkol je příliš složitý a je třeba ho zjednodušit.

Je to stejné jako když rozeberete autíčko na součástky, porušené opravíte a pak je složíte zase dohromady. Pak najednou pasují a autíčko jede. Tímto způsobem jsem se naučila mnoho skvělých technik rozkrokovat a tím tak dětem efektivně pomáhat.

Uvědomila jsem si také, že někdy, i přestože jsem činnost rozkrokovala, dětem stále nešla. Časem jsem pochopila, že jim chyběla nějaká podstatná dovednost, která zdánlivě s řečí vůbec nesouvisí, ale přitom ji nesmírně ovlivňuje. Tak třeba paměť. Když se vám ztratí součástka s pamětí, můžete dělat jednu techniku pořád dokola a dítě ji stejně nepoužije. Stejně tak to může být pozornost, zrakové nebo sluchové vnímání nebo motorika.

A CO MOJE RODINA

Naučila jsem se velké bohatství nejen při své práci od mých dětských klientů, se kterými jsem měla možnost více než deset let pracovat jako terapeut, ale také velkou školou mi jsou moje tři vlastní děti. Člověk by očekával, že dítě logopeda nemůže mít vadu řeči. Ale opak je pravdou. Genetiku a vrozené dispozice nemá šanci ovlivnit ani sebelepší terapeut. První dvě z mých dětí si i přes veškerou moji péči přinesly na svět drobnou vadu řeči.

A to pro mě byla teprve zkouška ohněm.

Můj první syn z ní už vyrostl. Stačilo mu jen dát více času, než je běžné (jelikož měl přirostlou podjazykovou uzdičku, která ho po nějakou dobu omezovala ve vyslovení L a R). Můj druhý syn z ní pomalu vyrůstá (s dozráváním schopnosti rozlišovat hlásky sluchem se mu v jeho necelých pěti letech začínají spontánně upravovat sykavky, nicméně jelikož podědil předkus, je možné, že na tom ještě budeme muset spolu zapracovat). S čím mě překvapí nemjladší dcerka, na to si ještě budu muset počkat. Prozatím ve svých 30 měsících originálně tvoří věty typu Beata hačí ne. Šlo by to, ne a zameňuje T za K. Což ovšem k tomuto odbobí ještě patří.

Díky svým dětem jsem se naučila jednu z nejpodstatnějších vlastností terapeuta i rodiče - důvěru. Dnes už vím, že někdy stačí jen dát dítěti více času, lehce ho nasměrovat a terapie ani nemusí přijít. A nebo může být jen krátkodobá s cílem vrátit dítě na správnou cestu a pak ho zase nechat jít samotné.

Každé z mých dětí mi ukázalo, že cesta ke správnému cíli může vést mnoha různými i různě dlouhými cestičkami.

A JAK JE TO DNES

Dnes můžu říct, že jsem expert ve svém oboru. Umím činnosti rozdělit na součástky, důležité dílky opravit, dodat jim chybějící částky tak, aby dítě mohlo s radostí použít tu nejkrásnější dovednost, kterou člověk má.

Lidskou řeč.

3. JAK PROBÍHÁ VÝVOJ ŘEČI A JAKÝ JE JEHO CÍL

Vývoj řeči probíhá od narození prakticky celý život. Období největšího rozkvětu je v předškolním věku. Dítě za necelých šest let ujde tak obtížnou cestu, překoná mnoho překážek, naučí se nepředstavitelné množství dovedností, které mu pak ve výsledku pomohou vybudovat lidskou řeč.

VE SKUTEČNOSTI ZA TÍM STOJÍ SYSTEMATICKÁ DŘINA

Ačkoliv to vypadá tak, že dítě najednou mluví, chodí, plave, čte, ve skutečnosti je na pozadí těchto dovedností velká a systematická dřina. Krůček po krůčku jde dítě ke svému cíli. Jedno trpělivě, druhé kvapem, třetí skokově. I když to mnohdy vypadá tak, že se ve vývoji řeči zrovna nic neděje, opak je pravdou. Dítě si velmi pravděpodobně v dané chvíli rozvíjí jinou dovednost, která mu ve výstavbě řeči náramně pomůže. Může to být třeba pohyb, zrakové vnímání, sluchové vnímání, paměť nebo pozornost. Děti jsou chytré a jejich organismus přesně ví, co má dělat.

CÍL VÝVOJE ŘEČI

Cíl vývoje řeči je jednoznačný - smysluplné a správné vyjadřování s bezchybnou výslovností. To je cíl, ke kterému však někteří nemusejí dospět. Důvodů, proč tomu tak je. Je mnoho. Ať už je to vrozená vada, genetická dispozice, nedostatečná stimulace dítěte nebo neefektivní terapie. Může to být také špatně zvolenou terapií nebo špatně spolupracujícím klientem a jeho rodinou. Vnejsledek je vždy stejný.

Dítěti je špatně rozumět a posluchač místo, aby se soustředil na obsah sdělení vnímá jeho chyby, ruší ho. Posluchači tak může zbytečně uniknout důležitá myšlenka nebo zážitek.

To je celkem škoda. Co myslíte?

Jak se takové situaci vyhnout?

Jak zjistím, že mé dítě potřebuje logopedii?

Kdy je čas na zahájení logopedické péče?

Proč bychom měli začít nejdéle v pěti letech?

Je správná výslovnost důležitá?

Potřebuje dítě správně mluvit před nástupem do školy?

Tyto a další otázky si klade mnoho rodičů. Věřím, že v následujícím textu na většinu z nich dostanete odpověď. Jste připraveni? Jdeme na to!

4. 5 HLAVNÍCH DŮVODŮ, PROČ PŘIJÍT NA LOGOPEDII VČAS

1. PREVENCE VZNIKU PORUCHY ŘEČI

Prevence znamená předcházení - v logopedii pak mluvíme o předcházení poruchám řeči nebo zmírnění důsledků již vzniklé poruchy.

Co to v praxi znamená?

Např. Dítě neumí správně vyslovit ve 4.5 letech hlásku L, z tohoto důvodu nedokáže ani R, protože tyto hlásky spolu úzce souvisí. V případě, že dítě dorazí na logopedii včas a hláska L se správně nacvičí vývoj řeči se vrátí do normy. Hlásku R pak není potřeba nacvičovat, jelikož má dítě po úpravě hlásky L nejlepší předpoklady k tomu, že se R naučí samo. Úpravou hlásku L předcházíme vzniku špatné výslovnosti hlásky R i Ř.

Když ale přijdeme pozdě může být chybná výslovnost hlásky L natolik zafixovaná, že její odstranění bude trvat déle. Dítě velmi pravděpodobně nemá správně rozvinutou motoriku jazyka a proto může následně začít používat chybnou výslovnost i u dalších hlásek zejména R a Ř. Dítě se pak bude muset cíleně učit nejen L ale i hlásku R a Ř.

Z důvodu blížící se školní docházky nezbyde na spontánní úpravu již čas a řeč se musí cíleně napravovat. A to je vždy méně příjemné, než když se to učí dítě samo.

2. BLÍŽÍCÍ SE ŠKOLNÍ DOCHÁZKA

Dalším důvodem proč přijít na logopedii včas je již zmíněná blížící se školní docházka. Pětileté dítě co nevidět zasedne do školní lavice. **A řeč bude to hlavní, o co se bude opírat.** Nejen, že se jí bude učit psát, ale taky číst.

A zkuste si číst slova nebo věty s písmenem R, když místo něj říkáte L. Není to vůbec jednoduché, vlastně je to docela matoucí. Dítě se najednou učí písmena psát a pro dvě různá písmena používá jeden zvuk.

Navíc se může stát, že kromě toho, že dítě tyto dvě hlásky zaměňuje ve výslovnosti, tak je zaměňuje i sluchem. A to je ještě větší problém. Není divu, že když se ho paní učitelka zeptá, jestli je ve slově R-U-K-A se písmeno R, dítě odpoví, že ne. Proč? Protože ho tam neslyší. Dítě tam slyší místo R hlásku L (to své L-U-K-A). Velmi těžko pak může s chutí a správně psát nebo číst.

A to jsme teprve na poli výslovnosti...

Co se teprve děj ve chvíli, kdy dítě má chudou slovní zásobu a tvoří jednoduché věty?

Např. Toto:

Paní učitelka mu ve škole začne vyprávět krásný, dobrodružný příběh, plný zajímavých postav. A ono to vypadá, že ho to nezajímá. Neposedí, vrtí se, začne rušit, třeba i pobíhat po třídě nebo aspoň si s něčím hrát. Zlobí.

Pravdou je, že důvodem jeho nepozornosti vůbec nemusí být to, že by ho to nezajímalo. Ale to, že nedokáže vyprávění zpracovat. Příběh je na něj příliš dlouhý, složitý. Nepamatuje si ho. Ztrácí se v ději, nerozumí některým slovům. Začne se nudit... Není zvyklé poslouchat delší dobu řeč, nemá dostatečný slovník, aby příběhu rozumělo, možná je oslabená i slovní paměť. Proto neposlouchá, nudí se a zlobí.

Veškeré dění ve škole se opírá o řeč. Dítě neustále dostává pokyny, úkoly, otázky. Je instruováno řečí a to ve všech předmětech, i v matematice. Chce se po něm, aby také s řečí samo pracovalo. Odpovídalo, vyprávělo, plnilo úkoly. Není nic horšího než mít od počátku první třídy trauma z neúspěchu. Začít školu s pocitem selhání. Z toho nemá radost ani dítě, ani paní učitelka ba ani rodiče. A tím důvodem vůbec nemusí být oslabený intelekt, ale chudá řeč.

Pokud dítě přijde na logopedii včas a nemá těžkou vadu řeči, logoped dokáže před nástupem dítěte do školy řeč upravit do té míry, že mu nebude překážkou.

3. ÚSPORA ČASU

Dříve, než jsem se sama stala maminkou, asi bych o úspoře času ani nepřemýšlela. Nicméně jako maminka tří dětí už vím, co to znamená mít doma školáka a k tomu školní povinnosti, kroužky, péči o domácnost a další radosti, které se s mateřstvím pojí.

Když přijdete na logopedii včas, ještě v předškolním věku, nejdéle v pěti letech, ušetří to do budoucna čas nejen vám, ale hlavně vašemu dítěti a celé rodině. Terapie bude rychlejší a efektivnější, jelikož dítě ještě nemá tak pevně zafixovaný chybný mluvní projev a zároveň je již vyžralé na spolupráci.

Zkušený terapeut vám dokáže efektivně pomoci a během předškolního roku upravit výslovnost dítěte do normy a usnadnit mu tak nejen nástup do školy, ale i ušetřit vám čas. A čas, toho má dneska každý nedostatek.

To znamená, že v době školní docházky se již můžete plně věnovat tomu, co dítě potřebuje. Dítě již bude plně připravené na nácvik čtení, psaní. V jeho řeči nebudou žádné překážky. Nebude sedět dvě hodiny u domácího úkolu, který by mu normálně měl zabrat maximálně dvacet minut. Za tím vším může být schovaná porucha řeči.

Zároveň pokud se však terapie přehoupne až do doby, kdy je již dítě ve škole, je to organizačně poměrně náročné. Dítě se musí uvolňovat ze školy nebo terapie probíhá v odpoledních hodinách po školní výuce, v době, kdy se dítě i vy vidíte spíš u nějaké relaxační aktivity než na logopedii.

Není výjimkou, že v předškolním věku prvního dítěte bývá maminka ještě na mateřské dovolené s mladším sourozencem. Na terapii staršího dítěte má pak dostatek času, nemusí se např. uvolňovat z práce. Terapie pak může probíhat v dopoledních hodinách, což je čas, kdy většina dětí nejlépe spolupracuje. Velmi často probíhá souběžně s mladším sourozencem. U něj je pak možné podchytit případnou rozvíjející se vadu výslovnosti ve velkém předstihu.

4. VČASNÉ ODHALENÍ DALŠÍCH NEDOSTATKŮ VE VÝVOJI DÍTĚTE

V předškolním věku je nejen ideální čas pro zahájení terapie z důvodů blížící se školní docházky, úspory času, ale také proto, že již všechny dovednosti potřebné pro vývoj řeči jsou natolik vyzrálé, že dítě může terapii dobře zvládnout.

Pokud nejsou, zkušený logoped to dokáže v terapii odhalit a dítě vhodně nasměrovat a umožnit mu dohnat vzniklou ztrátu. V dnešní době se logopedie soustředí nejen na odhalení vad výslovnosti, ale také vnímá dítě ze širšího úhlu pohledu. Logoped se v terapii zaměřuje i na další funkce, které z řeči velmi úzce souvisí a její kvalitu přímo ovlivňují.

Více o tomto přístupu se také můžete dočíst v mém článku [Kdy je ten správný čas na logopedii aneb logopedie není jen r a ř.](#)

Jak to zjistí?

Při logopedické terapii se dítě při provádění některých aktivit projevuje celou svou osobností a to se všemi jejími složkami. Logoped má tak příležitost posoudit celkový vývoj dítěte a všimnout si případných nedostatků. Není výjimkou, že právě logoped je první, kdo odhalí riziko vzniku poruch učení, lehkou formu dětského autismu tzv. Aspergerův syndrom, lehkou sluchovou nebo zrakovou vadu nebo také lehké mentální postižení.

Často si pak dítě z logopedie odnáší nejen úkoly určené pro nácvik výslovnosti, ale také pro rozvoj zrakového vnímání, sluchového rozlišování, paměti či pohybu. Rodině také může být doporučeno doplňující vyšetření např. U psychologa, neurologa, foniatra, ortodonta, stomatologa, fyzioterapeuta nebo speciálního pedagoga.

5. POSOUZENÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI DÍTĚTE tzn. Zda je schopné dítě nároky školy zvládnout.

V neposlední řadě, je také dobrým důvodem i vnímání terapie jako cílené práce s autoritou. V průběhu terapie jsou na dítě kladeny velké nároky. I přesto, že mnoho terapeutů pracuje hravou formou očekává se, že dítě bude po

určitý čas edobře spolupracovat. Bude mít odpovídající koncentraci a bude schopné respektovat autoritu, umět se podřídit, plnit činnosti, učí se mít zodpovědnost.

Někdy to však dítě nedokáže není ještě dostatečně vyzrálé. Logopedie je tak dobrou přípravou a zároveň i dobrým diagnostickým nástrojem pro zhodnocení spolupráce dítěte ve škole. Pokud má dítě potíže spolupracovat a cílené pracovat tzv. jeden na jednoho lze s velkou pravděpodobností očekávat, že mu to sotva půjde v kolektivu třídy.

Logoped tak může dát první podnět ke zvážení odkladu školní docházky, doporučit dítěti vyšetření školní zralosti v pedagogicko - psychologické poradně. Nejednou se mi stalo, že rodiče po závěru z pedagogicko - psychologické poradny ve znění doporučujeme odklad školní docházky chtěli znát můj názor. Logoped je totiž pro rodiče často důvěryhodným zdrojem informací, člověkem, který dítě dobře zná, pracuje s ním mnohdy více než půl roku a dokáže jeho připravenost dobře posoudit.

5. POTŘEBUJE PŘEDŠKOLÁK SPRÁVNĚ MLUVIT

ANEB JAK POZNÁTE, ŽE DÍTĚ V PĚTI LETECH ŠPATNĚ MLUVÍ

V další části textu vás seznámím s tím, co očekáváme od pětiletého dítěte z pohledu vývoje řeči. Naučím Vás poznat, zda vaše dítě v některých oblastech vývoje řeči chybuje či nikoliv. Budete mít pak naprostou jistotu, zda potřebuje logopedickou péči. Nebudete muset spoléhat na úsudek dětského lékaře, který velmi často nemá dostatek času řeč dítěte správně vyšetřit a doporučení velmi často píše na základě toho, že se rodiče jen přeptá.

Po přečtení této kapitoly budete s jistotou vědět, co máte dětskému lékaři říct ve chvíli, kdy se Vás na povinné pětileté prohlídce zeptá, jak vaše dítě mluví. Dětský lékař vám v případě potřeby napíše doporučení na logopedii. Můžete ho však obdržet také na foniatrii a neurologii.

Jste připraveni? Jdeme na to.

JAKÁ BY MĚLA BÝT ÚROVEŇ VÝVOJE ŘEČI PĚTILETÉHO DÍTĚTE?

V jednom ze svých článků [Kdy je čas na logopedii aneb logopedie není jen R a Ř](#) jsem psala o tom, že jazyk je rozdělen na čtyři roviny. Pojdme se tedy podívat na jaké úrovni ve vývoji řeči by mělo pětileté dítě být. Tyto roviny lingvisté nazývají složitými jmény, my si je pro účely tohoto textu zjednodušíme.

JAZYKOVÉ ROVINY

1. Rovina: ARTIKULACE (výslovnost)

Nejprve se podíváme na to, jak poznáme, zda dítě hlásku říká správně nebo špatně, jaké mohou nastat možnosti chybné výslovnosti.

1. dítě hlásku vynechává - tzn. neříká ji vůbec a místo ní neříká nic nebo jen mezeru. např. vynechává č - slovo kočka pak zní jako ko-ka, nebo míč jako mí-.

2. dítě místo správné hlásky používá jinou - tzn. že místo např. č říká např. š, variant které děti vymyslí je mnoho, např. slovo kočka pak bude znít koška nebo třeba koťka.

3. dítě říká hlásku sice zvukově velmi podobnou té správné, ale způsob jak ji vyslovuje je chybný

Tzn. že dítě hlásku tvoří např. na špatném místě nebo nesprávným pohybem mluvidel, případně špatným směřováním výdechového proudu vzduchu. Např. dítě říká hlásku R - nícméně ji tvoří vzadu v nosohltanu pomocí vibrace čípku a i přesto, že to může znít jako téměř správné R způsob vyslovování je chybný.

V určitém věku, kdy by dítě již mělo hlásku správně realizovat jsou všechny tyto tři varianty považovány za chybu.

Jak je to tedy v pěti letech?

V pěti letech má dítě nárok ještě neumět správně vyslovit POUZE hlásky CSZ a RŘ, ostatní hlásky by již mělo vyslovovat správně.

Jak se zachovat pokud pětileté dítě neumí CSZ nebo RŘ?

I přesto, že dítě tyto hlásky v pěti letech nedokáže vyslovit nebo např. jen jednu nebo dvě z nich pořád ještě existuje možnost, že se to samo naučí. To je pro rodiče těžké posoudit. K tomu, abychom mohli dítěti důvěřovat a dát mu

ještě čas je potřeba zjistit, zda má dostatečně rozvinutou pohyblivost mluvidel, sílu výdechového proudu a také zda vývojově nižší hlásky říká správně. A to zejména hlásky TDN a L. Z tohoto důvodu bych doporučila alespoň jednorázové logopedické vyšetření.

Pro účely ebooku však popíši možnosti, které mohou nastat. Jejich posouzení však svěřte do rukou kvalifikovaného nejlépe klinického logopeda.

1. vynechávání hlásek csz a rř

Pokud dítě v řeči hlásku vynechává tzn. nevyslovuje ji vůbec a místo ní je pouhá mezera např. pe- místo pes nebo ruka - uka, tak na logopedii ještě nemusíme chodit. Je velká pravděpodobnost, že v průběhu pátého roku díky rozvoji sluchového vnímání a jemné motoriky si dítě správnou výslovnost osvojí samo. Tady jen upozorním, že by dítě mělo umět říct správně hlásku L - tzn. Když se podíváte dítěti do pusy, jak hlásku vyslovuje, měli byste vidět zřetelný pohyb jazykem shora dolů. Pokud tomu tak není, hlásky L je špatně realizovaná, pak je potřeba logopeda navštívit.

2. nahrazování hlásek csz a rř hláskou vývojově nižší

Stejně tak můžeme zachovat klid i ve chvíli, kdy dítě místo CSZ říká něco mezi csz a čšž, dalo by se říct, že výslovnost csz není tak ostrá. U hlásky R jde o případ, kdy dítě místo R používá hlásku L např. luka místo ruka. Dítě totiž používá

hlásku vývojově nižší a je velká pravděpodobnost, že s vývojem sluchového vnímání a jemné motoriky se výslovnost dítěte v průběhu pátého roku upraví sama. I zde však platí pravidlo dobře zvládnuté výslovnosti hlásky L viz výše.

3. chybná výslovnost cz a rř

Pokud se však objevuje chybná výslovnost CSZ nebo RŘ - např. mezizubní výslovnosti u csz, kdy jazýček při artikulaci csz vylézá mezi zoubky pak je nutné na logopedii zajít. Z hlediska hlásky R se jedná např o tzv. ráčkování, kdy se hláska r tvoří chybně vibrací např. čípku ne hrotu jazyka. To poznáte tak, že necháte dítě vyslovit hlásku R – pokud není vidět zřetelná vibrace hrotu jazyka za horními řezáky, dítě hlásku vyslovuje chybně.

závěr: Kdy zajít na logopedii z důvodu chybné výslovnosti?

V případě, že dítě v pěti letech neumí vyslovovat hlásky csz a rř je vhodné zajistit alespoň jednorázové vyšetření na logopedii, který posoudí, zda je terapie nutná či nikoliv. Pokud však dítě již ve 4.5 letech má potíže ještě s dalšími hláskami např. l, čšž, dťň není na co čekat a je vhodné terapii zahájit klidně dříve.

2. SLOVNÍ ZÁSoba

Před nástupem do školy by dítě mělo umět zhruba 2500 slov. To samozřejmě nebudeme počítat, nicméně je dobré si všimnout, jak široký slovník dítě má a jak slovům rozumí. Zda je slovník dítěte dostatečně bohatý na to, aby ve škole dobře rozumělo. a také se dokázalo vyjádřit. Čeho bychom si měli všimnout.

pojmenování věcí

Pětileté dítě by mělo bez potíží pojmenovat všechny běžné, ale i méně známější předměty se kterými se setkává (např. žehlička, kladivo, lustr, pánev, kleště, baterka apod.). Mělo by je bez potíží vyhledat na obrázku. Pokud se vás dítě v tomto věku často ptá co to je, není to v pořádku.

pojmenování činností

Mělo by znát také pojmenování běžných činností (krájet, řezat, kutálet, plavat, mávat, zívat apod.) To se dítě nejlépe naučí přímou činností, kdy si vše samo vyzkouší. Pokud dítě ve větě nepoužívá správné sloveso např. Řekne Tاتا dělá kladivem místo zatlouká. Mاما dává prádlo nahoru místo věší apod. Není to již v pořádku.

charakteristika věcí

Mělo by umět popsat základní charakteristiky věcí pomocí přídavných jmen (např. velký, dlouhý, hustý, mělký, veselý apod.). Např. voda je studená, teplá, hluboká, mělká, průhledná apod. Stejně tak je mu nejlepším učitelem vlastní zkušenost při zkoumání věcí, kdy dítěti popisujeme charakteristiky věcí.

třídění slov do skupin

Dítě by také mělo umět seřadit slova do skupin a znát nadřazené pojmy. Např. jablko, hruška, třešně patří mezi ovoce. Zároveň i opačně musí umět vybrat co patří mezi ovoce? Mělo by zvládnout již pracovat se souborem slov a např. vybrat, co mezi ně nepatří např. pes - okno - koza nebo vymyslet, které další slovo se do řady naopak hodí. Např. stůl, postel a (židle).

závěr: Kdy zajít na logopedii z důvodu chudé slovní zásoby?

V případě, že si dítě špatně pamatuje nová slova, zaměňuje slova za jiná, nerozumí vám, pokud po něm chcete, aby slovo ukázalo, podalo předmět nebo si slova hůře vybavuje a zná jich málo, návštěvu logopeda nedokládejte. V tomto případě, bych návštěvu logopeda doporučila již ve 4,5 letech.

3. GRAMATIKA

Před pátým rokem očekáváme, že dítě již bude mluvit v delších větách a souvětích a bude dobrým partákem pro kvalitní rozhovor. Dítě pomocí gramatických pravidel chápe souvislosti v ději, pozná aktéra děje, předmět o kterém se hovoří, jeho kvalitu, množství, pohlaví, životnost. Gramatická pravidla nám umožňují pochopit podstatu příběhu. Pokud je dítě neovládá je ztracené. Nedokáže vyplnit úkol, který se po něm chce, splnit pokyn, žádost ani prosbu. Stejně tak to není schopné vyjádřit. Ve škole to pro dítě znamená, že např. nepochopí zadání slovní úlohy v

matematice. Špatně se mu učí vše, co je založeno na delším vyprávění. Z hlediska gramatiky bychom měli sledovat tyto níže uvedené rysy.

délka vět

Dítě by mělo mluvit v delších větách, alespoň o pěti slovech. Ideálně by mělo používat již souvětí se spojkami a, ale, protože, že apod.. Takovým větám by také mělo rozumět. To zjistíme velmi snadno pomocí návodných otázek. Kdo, kam, proč, komu, s kým, jaký, o kom apod. Pokud dítě odpovídá jednoslovně, neumí povědět delší větu bez vaší pomoci není to v pořádku.

slovní druhy

V řeči by měly být přítomné všechny slovní druhy (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, předložky, spojky, částice i citoslovce). Chyby při jejich používání jsou přítomné už spíše jen pro pobavení nebo u méně frekventovaných slov. Dítě by mělo znát všechny předložky a zájmena. Občasné chyby při jejich používání se však ještě tolerují.

skloňování podstatných jmen, tvorba množného čísla a rod

Dítě by mělo správně skloňovat podstatná jména. Tzn. dokáže vyprávět o panence, hrát si s panenkou, chce panenku, dá šatičky panence apod. Občasné chyby se ještě tolerují. Stejně jako při použití rodu podstatných jmen.

Nejčastěji děti chybují v množném čísle rodu mužského životného. Např. utvoří jeden rak - dva raky nebo jeden pes dva pesy apod.

čas

Dítě dokáže tvořit minulý i budoucí čas a podmiňovací způsob. Tzn. dokáže vyprávět příběh v minulosti, to co prožilo včera, před týdnem. Stejně tak snivě vypráví o tom, co si přeje, co by chtělo dostat, co bude malovat, stavět a podobně. Užívá správně koncovky sloves. Např. Byla_a jsem ve školce, zítra pojedu k babičce. Chtěla_a bych koupit nanuka.

slovosled

Řazení slov ve větě má svá pravidla a umožňuje nám pochopit obsah sděleného. Když dítě slova přehazuje, řadí nesprávně, jeho řeč je pro posluchače špatně pochopitelná. Pokud dítě dokáže slova správně řadit poznáte tak, že si po něm nemusíte v duchu větu zopakovat a slova přeskládat, aby jste tomu rozuměli nebo se ho ptát jak to vlastně myslelo?

závěr: Kdy zajít na logopedii z důvodu špatného používání gramatických pravidel?

V případě, že se v řeči pětiletého dítěte vyskytují velmi časté chyby v gramatice, dítě musíte neustále opravovat, v podstatě mu kvůli chybám moc nerozumíte, musíte se doptávat jak to myslelo, návštěvu logopeda neodkládejte. V tomto případě, bych doporučila logopedické vyšetření již ve 4,5 letech.

4. KOMUNIKACE

Tato rovina zahrnuje schopnost dítěte využít všechny předešlé dovednosti související s řečí ke komunikaci. Tzn. že dítě je schopné si s vámi popovídat. Vést rozhovor. Odpovídat na otázky. Umí poslouchat příběh, je zaujaté, když mu něco vyprávíte. Rozumí ději pohádky, příběhu a dokáže ho krátce samostatně vyprávět.

Umí se ptát a na svou otázku očekává odpověď a zajímá se o ni. Dokáže přizpůsobit svou řeč, když mluví s kamarádem, dospělým nebo malým dítětem. Rozezná žádost, pokyn, prosbu, otázku nebo zákaz. Stejně tak to umí ve své řeči správně vyjádřit.

závěr: Kdy zajít na logopedii z důvodu nesprávné komunikace?

V případě, že dítě nemá zájem o komunikaci o rozhovory, vzájemné povídání a sdílení, nedokáže adekvátně odpovídat na otázky. Odpovídá např. na jiné téma, odbíhá od tématu, otázku po vás opakuje pak návštěvu logopeda neodkládejte.

6.ZÁVĚR

Vývoj řeči je dlouhodobý proces, který probíhá po celý život. Jeho největší rozkvět však probíhá právě v předškolním věku. Cílem ebooku bylo seznámit rodiče s 5 ti hlavními důvody, proč přijít na logopedii včas a ukázat jim, čeho si mají ve vývoji řeči pětiletého dítěte všimnout.

E-book nelze vnímat jako náhradu za logopedické vyšetření. Je pouze vodítkem k rozpoznání případných potíží ve vývoji řeči dítěte. V případě jakýchkoli otázek se můžete obrátit emailem na logopediesusmvevem@gmail.cz nebo osobně na jakéhokoli logopeda v lokalitě vašeho bydliště, případně na dětského lékaře.

Co jste se v e-booku dozvěděli?

Věřím, že po přečtení mého ebooku **Jak má mluvit v pěti letech?** víte mnoho informací. Tyto informace jsem načerpala nejen v průběhu svého studia, více než desetileté logopedické praxe, ale i jako maminka tří dětí. S radostí vám je předávám a věřím, že vám pomohou najít jistotu a správnou volbu ve vztahu k vašemu dítěti a zároveň pomohou působit v rámci prevence poruch řeči u dětí.

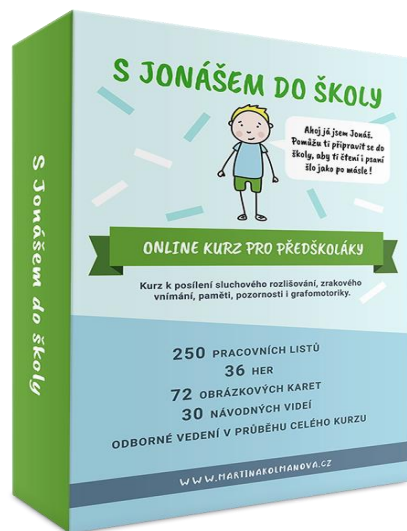
V ebooku jste se dozvěděli, že dítě v pěti letech má nárok ještě neumět správně vyslovit CSZ a RŘ, kvůli tomu se většinou dostává na logopedii i když v případě, že hlásku vynechává nebo používá vývojově nižší má ještě šanci se vše naučit samo bez logopedické péče. Toto by však měl posoudit zkušený logoped.

Kdykoli si nejsme jisti, že vývoj řeči dítěte dokážeme správně posoudit je jednorázová konzultace u logopeda tím nejlepším řešením.

Hlavním důvodem proč bychom měli zahájit logopedickou péči včas, je prevence vzniku dalších vad výslovnosti, a také blíží se nástup dítěte do školy, kdy je naším cílem, aby jeho řeč byla tzv. čistá. Terapie umožní nejen poznat celkovou osobnost dítěte, ale také může odhalit potíže, které by dítě ohrožovaly ve zvládnutí požadavků po nástupu do první třídy. Můžeme tak včas zvážit možnost odkladu školní docházky. Včasně zahájenou terapií nejen, že zabráníme vzniku dalších chyb ve výslovnosti, ale také si můžeme ušetřit čas a terapii zvládnout rychleji a efektivněji již v předškolním věku. **Naším společným cílem je spokojený a kvalitně mluvící školák!**

Děkuji vám za váš čas, který jste věnovali přečtení tohoto ebooku. Budu vděčná za jakoukoli zpětnou vazbu od vás. Více informací k tématu logopedie můžete nalézt na mém webu www.martinakolmanova.cz.

Martina Kolmanová (klinická logopedka)

Pokud chcete Vaše dítě na vstup do první třídy dobře připravit, podívejte se na můj nový online **kurz S Jonášem do školy**. [ZDE](#)

Kurz je plný hravých pracovních listů, her i návodných videí, která vašeho předškoláka dobře připraví.

Pokud se svým dítětem chodíte na logopedii a chtěli byste doma výslovnost hravě procvičovat, podívejte se na mé ebooky **Logopedie na doma 1.díl výslovnost**, **Logopedie na doma 2.díl sluchové vnímání**. [ZDE](#)

